

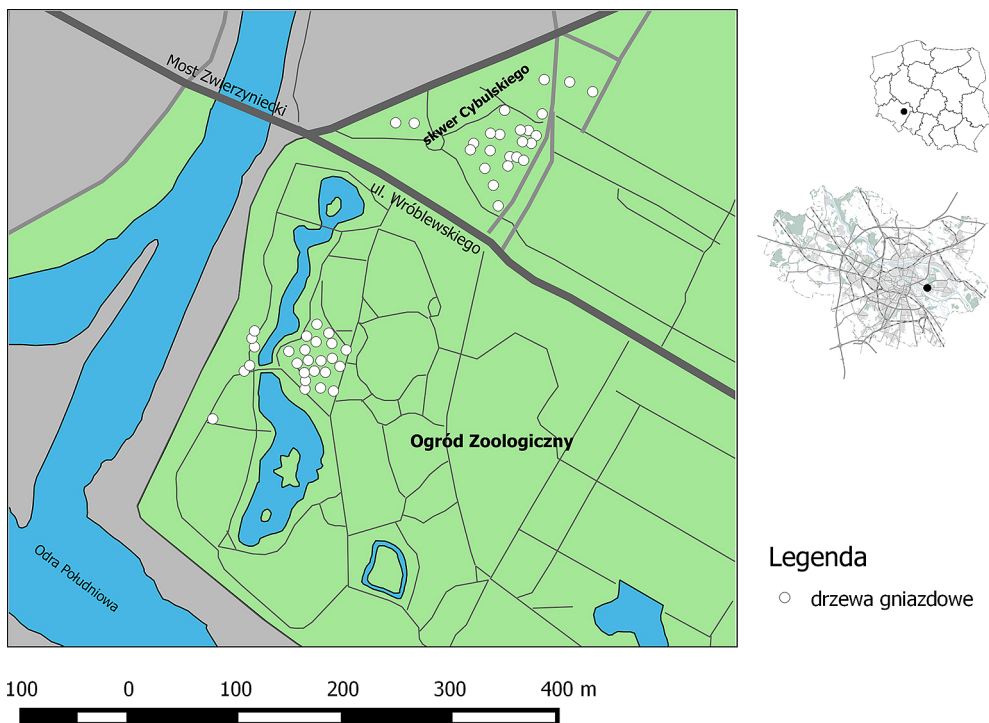
Śródmiejska kolonia czapli siwej *Ardea cinerea* we Wrocławiu

Gniazdowanie czapli siwej *Ardea cinerea* w warunkach miejskich należy w Polsce do rzadkości. Kolonie takie zlokalizowane są w Gdańsku Oliwie (Żółkoś et al. 2010), w Białymstoku (Zbyryt 2016) oraz we Wrocławiu (Tomiałojć et al., w druku). Dwie pierwsze są jednak położone w peryferyjnych częściach tych miast, natomiast kolonia wrocławska jest umiejscowiona w pobliżu centrum miasta. Kolonia ta znajduje się w dzielnicy Dąbie, we wschodniej części miasta. Jest podzielona na dwie subkolonie zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie koryt Odry. Oba te miejsca charakteryzują się dużym natężeniem ruchu miejskiego i turystycznego – znajdują się w odległości ok. 2,5 km w linii prostej od wrocławskiego rynku i mniej niż kilometr od bardzo ruchliwego Placu Grunwaldzkiego, a w pobliżu kolonii zlokalizowane są chętnie odwiedzane obiekty, m.in. Hala Stulecia, Ogród Japoński i Fontanna Multimedialna. Subkolonie przedzielone są ważnym szlakiem komunikacyjnym o dużym nasileniu ruchu prowadzącym do wschodnich dzielnic miasta (Biskupin, Bartoszowice, Sępólno). Celem niniejszej notatki jest przedśledzenie zmian w liczbie gniazd oraz lokalizacji miejskiej kolonii lęgowej czapli siwej we Wrocławiu.

W dniu 26.04.2019 policzono gniazda czapli siwej w kolonii lęgowej we Wrocławiu. Stwierdzono wówczas 204 czynne gniazda, z czego 104 znajdowały się na terenie ogrodu zoologicznego, a 100 na sąsiadującym z nim skwerze Zbyszka Cybulskiego, który jest częścią Parku Szczytnickiego (rys. 1). Ocena liczby gniazd mogła być obarczona błędem, ponieważ kontrolę przeprowadzono w okresie pełnego rozwoju ulistnienia drzew. Ponadto, ze względu na lokalizację drzew gniazdowych zrezygnowano ze znakowania drzew, zalecanego przez Zbyryta i Menderskiego (2017). Współrzędne geograficzne wszystkich drzew z gniazdami zostały naniesione na mapę za pomocą urządzenia GPS. Gniazda znajdowały się łącznie na 26 drzewach w ogrodzie zoologicznym (od 1 do 18 gniazd na drzewie, średnio 4,0) i na 23 drzewach na skwerze Cybulskiego (od 1 do 11 gniazd na drzewie, średnio 4,3). 55% drzew gniazdowych w zoo stanowiła sosna *Pinus sylvestris*, a 32% kasztanowiec *Aesculus hippocastanum*. Pozostałe gniazda zlokalizowane były na lipach *Tilia* sp. i klonie *Acer platanoides*. Na skwerze wszystkie gniazda umieszczone były na sosnach (w większości na sośnie czarnej *P. nigra*).

Kolonia ta istnieje od 25 lat – pierwsze gniazdujące czaple siwe na obszarze ogrodu zoologicznego stwierdzono w roku 1994, kiedy obserwowano 14 par. W roku 2000 stwierdzono tam 67 gniazd, w 2013 – 140, w 2014 – 175, a w 2016 – 252 gniazda (Tomiałojć et al., w druku). W latach 2013 i 2015 zlikwidowano część gniazd na terenie zoo, ale nie wpłynęło to na liczbę par gniazdujących w kolejnych sezonach. Pierwsze gniazdujące czaple na skwerze Cybulskiego zaobserwowano w roku 2018 – wówczas ta subkolonia liczyła min. 20 gniazd (D. Celiński – obs. własne). Prawdopodobnie były to pary gniazdujące wcześniej na obszarze zoo.

Czapla siwa jest gatunkiem, u którego obserwuje się postępującą synurbizację (Żółkoś et al. 2010). Miasta mogą stanowić dla tego gatunku niewykorzystaną dotąd niszę ekologiczną, oferującą zarówno dostęp do wielu żerowisk na zbiornikach wodnych i ciekach, jak i zapewniającą dogodne miejsca do gniazdowania (m.in. stare, zróżnicowane gatunkowo zadrzewienia). Potencjalne stanowiska lęgowe mogą być położone tuż przy

Rys. 1. Położenie kolonii lęgowej czapli siwej we Wrocławiu oraz lokalizacja drzew gniazdowych
Fig. 1. Locality of the Grey Heron colony in Wrocław and distribution of nesting trees in two subcolonies

żerowiskach, co przekłada się na sukces lęgowy gniazdujących w kolonii ptaków (Jakubas 2005). Unikanie drapieżników, takich jak bielik *Haliaeetus albicilla*, który może plądrować lęgi czapli siwej (Jakubas 2004), wydaje się mało prawdopodobną przyczyną wkraczania tego gatunku do miast, gdyż drapieżnictwo stanowi bardzo mały procent śmiertelności piskląt w koloniach nadrzecznych (van Vessem & Draulans 1984, Jakubas 2004, 2005). Trend synurbizacji tego gatunku jest bardzo wyraźny na zachodzie Europy. W Holandii czaple regularnie gniazdują w śródmiejskich parkach oraz żerują w centrum miast. Według badań prowadzonych przez organizację Sovon, w samym Amsterdamzie gniazduje ponad 800 par czapli siwej (van Groen 2012, Klaas van Dijk – inf. ustna). Gatunek ten zasiedla również ogród botaniczny w centrum Londynu (Kushlan & Hafner 2000) i park w pobliżu zoo w Barcelonie, gdzie do lęgów przystępuje ok. 80 par (Jordi Baucells Colomer – inf. ustna). Gniazduje także w Genewie, gdzie w latach 2007–2008 w obrębie miasta znajdowały się 3 kolonie lęgowe (Sartore & Galli 2012). W Polsce również daje się zauważyć trend do gniazdowania w pobliżu osiedli ludzkich. Na północy kraju niemal połowa wszystkich czaplińców znajduje się w odległości < 500 m od zabudowań (Żółkoś et al. 2010). Znane są tam również dwie kolonie umiejscowione na peryferiach miast – w Gdańsku Oliwie (w roku 2019 liczyła 82 gniazda, D. Jakubas in litt.) oraz w Białymstoku (w 2016 r. – 7 gniazd, Zbyryt 2016). W Wielkopolsce 82% kolonii znajdowało się również w odległości < 500 m od zabudowań, w tym 25% bliżej niż 100 m (Wylegała et al. 2011). Natomiast na Nizinie Północnopodlaskiej aż 83% wszystkich kolonii zlokalizowanych było w odległości mniejszej niż 200 m od zabudowań (Zbyryt 2016).

Czaple siwe z kolonii lęgowej we Wrocławiu żerują zarówno w mieście, nad ciekami i akwenami, jak i poza nim (obs. własne). Utrzymują zwykle niewielki dystans ucieczki – potrafią żerować w odległości kilku metrów od wędkarzy. Pochodzenie osobników z tego stanowiska nie jest znane, gdyż nie obserwowano w kolonii oznakowanych obrączkami ptaków. Liczebność tej kolonii powinna być stale monitorowana.

Summary: Urban breeding colony of the Grey Heron *Ardea cinerea* in Wrocław. Synurbization of the Grey Heron has been described from Western Europe, but urban colonies of the species have been rarely reported from Poland. One of the urban Polish breeding colonies is located in Wrocław, Lower Silesia, where the species has nested since 1994. At the end of April 2019 we counted a total of 204 breeding pairs. This colony is divided into two subcolonies with 104 and 100 nests, respectively. The main nesting tree is the Black Pine *Pinus nigra*. The most likely the number of breeding pairs within the colony is increasing.

Literatura

- Chodkiewicz T., Kuczyński L., Sikora A., Chylarecki P., Neubauer G., Ławicki Ł., Stawarczyk T. 2015. Ocena liczebności populacji ptaków lęgowych w Polsce w latach 2008–2012. *Ornis Pol.* 56: 149–189.
- van Groen F. 2012. Inventarisatie Blauwe Reiger in 2011. *De Gierzwaluw* 49: 18–23.
- Jakubas D. 2004. Sibling aggression and breeding success in the Grey Heron. *Waterbirds* 27: 297–303.
- Jakubas D. 2005. Factors affecting the breeding success of the grey heron (*Ardea cinerea*) in northern Poland. *J. Ornithol.* 146: 27–33.
- Kushlan J.A., Hafner H. 2000. Heron conservation. Academic Press, New York.
- Sartore M., Galli L. 2012. Data about nesting of the Grey Heron (*Ardea cinerea*) in Genoa city. *Boll. Mus. Ist. Biol. Univ. Genova* 74: 67–76.
- Tomiałojć L., Orłowski G., Jakubiec Z., Czapulak A. (w druku). Ptaki Wrocławia w okresie 200 lat. PTPP „pro Natura”, Wrocław.
- Wylegała P., Batycki A., Mizera T. 2011. Liczebność i rozmieszczenie stanowisk czapli siwej *Ardea cinerea* w Wielkopolsce w latach 2006–2010. *Ornis Pol.* 52: 75–85.
- van Vessem J., Draulans D. 1986. The adaptative significance of colonial breeding in Grey Heron *Ardea cinerea*: inter- and intra-colony variability in breeding success. *Ornis Scand.* 17: 356–362.
- Zbyryt A. 2016. Rozmieszczenie i liczebność kolonii czapli siwej *Ardea cinerea* w województwie podlaskim. *Ornis Pol.* 57: 107–116.
- Zbyryt A., Menderski S. 2017. Wskazówki metodyczne do inwentaryzacji gniazd czapli siwej *Ardea cinerea* i czapli białej *A. alba* w koloniach lęgowych. *Ornis Pol.* 58: 197–202.
- Żółkoś K., Meissner W., Kalisiński M., Górska E., Melin M., Ibrón I., Wysocki D. 2010. Liczebność i rozmieszczenie kolonii czapli siwej *Ardea cinerea* w północnej Polsce. *Ornis Pol.* 51: 30–42.

Marcin Przymencki

Poleska 41/20, 51-354 Wrocław

Klaudia Litwiniak

Poleska 41/20, 51-354 Wrocław

Damian Celiński

Najświętszej Maryi Panny 46/27, 42-217 Częstochowa